

УДК 347.42

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.37.201501>

І. С. Канзафарова, докт. юрид. наук, професор,
Заслужений юрист України, завідувач кафедри
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра цивільно-правових дисциплін
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: ilona-stanislav@ukr.net

М. С. Федорко, старший викладач
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра цивільно-правових дисциплін
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: marinaelhan@gmail.com

ПРАВО ДОВІРЧОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Запровадження юридичної конструкції довірчої власності як способу забезпечення виконання зобов'язання у цивільне право України було здійснено на виконання обов'язків, прийнятих на себе Україною в рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, зокрема – щодо імплементації Директиви 2002/47/ЄС Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу, в якій визначені механізми фінансового забезпечення, що ґрунтуються на повній передачі власності на фінансове забезпечення.

Враховуючи євроінтеграційні прагнення України, закріплення у Главі 49 ЦК України, яка має назву «Забезпечення виконання зобов'язання», такого способу забезпечення виконання зобов'язання, як право довірчої власності, безумовно, є важливою подією. Проте, якщо оцінити її з позицій теорії цивільного права в цілому і зобов'язального права зокрема, доцільність запровадження такого інституту викликає певні сумніви, а сам факт запровадження породжує питання, пошук відповідей на які здійснюється в рамках даного дослідження.

Ключові слова: право довірчої власності, способи забезпечення виконання зобов'язання, титульне забезпечення виконання зобов'язання, застава, фідуціарні відносини.

Постановка проблеми. Сімнадцятого жовтня 2019 року набув чинності Закон України від 20.09.2019 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» [1], яким було внесено зміни до Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), згідно з якими у вітчизняне цивільне право було запроваджено новий інститут – право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язань.

Закріплення у Главі 49 ЦК України, яка має назву «Забезпечення виконання зобов'язання», такого способу є важливою подією, оскільки законодавець не просто вказує на можливість його застосування суб'єктами цивільного права, а і прямо врегульовує ці суспільні відносини шляхом визначення відповідних правил у нормах нового параграфу (§ 8 «Довірча власність»), який складається із тринадцяти статей (597¹ – 597¹³).

Проте, якщо оцінити зазначену подію з позицій теорії цивільного права в цілому і зобов'язального права зокрема, доцільність запровадження такого інституту викликає певні запитання, пошук відповідей на які може здійснюватись у рамках окремого наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика, що охоплюється предметом наукового дослідження, визначеним у назві даної статті, тією чи іншою мірою

вивчалась такими вченими-правознавцями, як Р. С. Бевзенко, К. А. Вінобер, О. В. Дзера, Р. А. Майданик, С. В. Сарбаш, К. Р. Усманова та ін.

Метою статті є визначення особливостей права довірчої власності як одного із способів забезпечення виконання зобов'язання у цивільному праві України.

Для досягнення зазначеної мети автори аналізують юридичну конструкцію довірчої власності з позицій цивілістичного вчення про речові та зобов'язальні права, вивчають специфіку правовідносин, що виникають у разі укладення договору про встановлення довірчої власності (відповідно до приписів § 8 Глави 49 ЦК України), визначають проблемні аспекти правового регулювання відповідних суспільних відносин.

Виклад основного матеріалу. Запровадження юридичної конструкції довірчої власності як способу забезпечення виконання зобов'язання у цивільне право України було зумовлено набуттям чинності Законом України від 16 вересня 2014 р. «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (далі – Угода про асоціацію між Україною та ЄС) [2]. У рамках зазначеної Угоди одним із обов'язків України є імплементація Директиви 2002/47/ЄС Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу, в якій визначені механізми фінансового забезпечення, що ґрунтуються на повній передачі власності на фінансове забезпечення [3, п. 13], зокрема, шляхом усунення так званої переключення в заставу зазначених механізмів.

Як відомо, юридична конструкція довірчої власності не є новою для цивільного права України, хоча на момент прийняття чинного ЦК України норми, яка б встановлювала можливість виникнення довірчої власності, у відповідному проекті не було. Вона була введена до ст. 316 ЦК України лише у червні 2003 року.

Згідно з чинною редакцією зазначеної статті право довірчої власності може виникати внаслідок закону або договору. На даний момент ЦК України визначає два договори, на підставі яких може виникати право довірчої власності: договір управління майном та договір про встановлення довірчої власності.

Виходячи із змісту норм статей 316 та 597¹ ЦК України [4], титул, який виникає у довірчого власника, є видом права власності. Розмежування права довірчої власності, що виникає на підставі договору управління майном, як обмеженого речового права, та права довірчої власності, що виникає на підставі договору про встановлення довірчої власності, як виду права власності, чітко простежується у положеннях ст. 4 Закону України від 1 липня 2004 р. «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [5, ст. 4].

Так, згідно з ч. 1 ст. 4 «Речові права та їх обтяження» зазначеного Закону, державній реєстрації прав підлягають: «1) право власності та право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання на нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва; 2) речові права на нерухоме майно, похідні від права власності», серед яких – «право довірчої власності (крім права довірчої власності як способу забезпечення виконання зобов'язань)» [5, ст. 4].

При цьому цікавим є не лише сам факт такого розмежування, а й те, що п. 2 ч. 1 ст. 4 цього Закону відносить право довірчої власності до *речових прав* на нерухоме майно, «*похідних від права власності*». Хоча норма ч. 2 ст. 316 ЦК України встановлює, що право довірчої власності є «*особливим видом права власності*» [4].

І тут не треба додавати жодних зусиль для усвідомлення різниці між кваліфікацією права довірчої власності як «*похідного права*» (від права власності) і «*виду права власності*».

Варто звернути увагу на те, що правові наслідки укладення договору управління майном та договору про встановлення довірчої власності, в частині переходу права власності від однієї сторони договору до іншої, відрізняються. Так, установник управління (власник майна) не втрачає право власності, передаючи майно управителю (довірчому власнику), що прямо закріплено у ч. 5 ст. 1033 ЦК України, згідно з якою «договір про

управління майном не тягне за собою переходу права власності до управителя на майно, передане в управління» [4]. У той час, як передання майна у довірчу власність, що здійснюється для забезпечення виконання зобов'язання, в силу прямої вказівки закону, має наслідком припинення права власності у довірчого засновника (ч. 3 ст. 597¹) і виникнення права довірчої власності у довірчого власника.

З позицій теорії цивільного права, якщо ЦК України визначає право довірчої власності як вид права власності, а останньому властиві такі ознаки, як абсолютність, безстроковість та безумовність, цілком логічним буде припустити, що право довірчої власності (як «вид») також характеризується такими ознаками. А достовірність чи хибність такого припущення можна перевірити шляхом аналізу правомочностей, що переходять до довірчого власника.

Відповідно до ст. 597⁴ ЦК України предмет довірчої власності залишається у користуванні довірчого засновника (попереднього власника майна) або визначеної договором третьої особи [4], з чого випливає, що право користування не переходить до довірчого власника. Крім того, оскільки відсутнє фактичне панування над річчю, довірчому власнику не передається повноваження з володіння річчю. Право розпорядження також обмежено та проявляється у можливості відчуження тільки для звернення стягнення. Таким чином, право власності на майно переходить до довірчого власника, але є обмеженим вимогами закону щодо володіння, користування та розпорядження, а також є умовним, оскільки залежить від виконання довірчим засновником основного зобов'язання. А залежність права довірчої власності від виконання довірчим засновником основного зобов'язання свідчить про його відносність.

Також, на відміну від класичного права власності, праву довірчої власності не властива ознака безстроковості, оскільки його існування обумовлене періодом існування основного зобов'язання, тобто зазначене право є «строковим».

Із наведеного вище випливає, що праву довірчої власності властиві такі ознаки, як строковість, відносність, умовність. Чому ж тоді законодавець позиціонує його як «вид» права власності? І взагалі, навіщо було закріплювати у Главі 49 ЦК України такий «штучний» спосіб забезпечення виконання зобов'язання, як «довірча власність»? Адже він не входить до кола тих способів забезпечення виконання зобов'язань, які є традиційними для цивільного права країн, правові системи яких відносяться до романо-германської правової сім'ї.

З одного боку, зазначене запитання можна вважати риторичним, оскільки, як вже зазначалось, запровадження механізмів фінансового забезпечення, що ґрунтуються на повній передачі власності на фінансове забезпечення, було зумовлено укладенням і подальшою ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, з іншого – вітчизняний законодавець, можливо, намагався таким чином вирішити проблему використання у сучасному цивільному обороті, для реального забезпечення прав учасників зобов'язальних правовідносин, різних юридичних механізмів, які не є способами забезпечення виконання зобов'язань у класичному цивілістичному розумінні.

У випадку забезпечувальної передачі власності право власності на майно, що належить боржникові, передається ним кредитору, а потім знов буде повернуто боржникові. Такий механізм передачі власності є різновидом титульного забезпечення [6, с. 22; 7, с. 43]. Хоча для позначення правових зв'язків, що виникають у даному разі, використовуються й інші терміни (наприклад: «забезпечувальна власність», «забезпечувальна передача правового титулу (права власності)», «фідуціарна передача правового титулу», «квaziзабезпечення», «титульне фінансування» та ін. [6, с. 22-25].

У деяких країнах (зокрема у Франції, Польщі та ін.) були прийняті спеціальні закони, присвячені забезпечувальній передачі правового титулу. В окремих країнах (наприклад, у Німеччині) забезпечувальна передача права власності на законодавчому рівні не передбачена, а є результатом розвитку судової практики. Причиною виникнення забезпечувальної передачі власності у Німеччині стала незручність конструкції застави рухомих речей, яка була єдиним способом забезпечення кредитних відносин та мала бути

тільки володільницькою, тобто з передачею рухомої речі у володіння кредитора. Такий вид застави виявився незручним, як для кредитора (що зобов'язаний зберігати майно), так і для боржника (що позбавлений можливості користуватися майном), тому правосуддя легалізувало забезпечення кредиту рухомістю без її передачі у володіння кредитора. Вже у 1910 році, як зазначають дослідники, Імперський Верховний суд Німеччини (*Reichsgericht*), розглядаючи конкретну справу, стверджував, що «передача права з наявністю забезпечувальної мети можлива [8, с. 137]. Сьогодні, навіть якщо сторони використали термін «закласти», але мали на увазі забезпечувальну передачу права, до відносин має застосовуватися конструкція забезпечувальної передачі права [9, с. 37-78].

У Німеччині довірча власність використовується як титульне забезпечення тільки у кредитних відносинах, а предметом забезпечення можуть бути виключно рухомі речі, причому річ із володіння боржника не вибуває, він нею може користуватися. Забезпечувальна функція довірчої власності полягає у передачі кредиторіві боржником права власності на рухому річ з метою забезпечення зобов'язання. Але передача власності розглядається лише як попередня, а кредитор є фідучіарним власником, остаточно ж передача власності відбувається тільки при порушенні боржником зобов'язання, яке забезпечене довірчою власністю. У питанні банкрутства сторін довірчої власності Німеччина належить до тих країн, які розглядають право власності кредитора в рамках *Sicherungsübereignung*, як фідучіарне, довірче, яке є відмінним від права власності як абсолютного речового права, а тому, як справедливо відзначається в літературі, «на випадок банкрутства боржника майно, передане у забезпечення, відносять до складу ліквідаційної маси, застосовуючи до нього заставний режим, а при банкрутстві кредитора виводять його з конкурсної маси кредитора, тобто вважають, що на стадії банкрутства не має бути відмінностей у режимах застави й забезпечувальної власності» [10]. Тобто у разі банкрутства кредитор виступає не як власник, а як кредитор, який має заставне право.

Згідно зі ст. 597¹ ЦК України за договором про встановлення довірчої власності одна сторона (довірчий засновник) передає майно другій стороні (довірчому власнику) на праві довірчої власності для забезпечення зобов'язання боржника за кредитним договором, договором позики [4]. Довірчим засновником може бути боржник за основним зобов'язанням та / або інша особа, яка передає своє майно в довірчу власність з метою забезпечення виконання зобов'язань боржника, а довірчим власником є кредитор за основним зобов'язанням.

Відповідно до ст. 597² ЦК України об'єктом довірчої власності може бути майно, яке може бути відчужено і на яке може бути звернено стягнення, за винятком цінних паперів, корпоративних прав, а також плодів, продукції та доходів, одержаних від використання об'єкта довірчої власності, якщо інше не зазначено у договорі про встановлення довірчої власності [4]. Отже, об'єктом права довірчої власності може бути рухоме та нерухоме майно.

Забезпечувальна властивість права довірчої власності, як будь-якого способу забезпечення виконання зобов'язання, пов'язаного з резервуванням за кредитором певного майна, виявляється в тому, що боржник, або інша особа, яка надала майно у довірчу власність, може виконати забезпечене зобов'язання та звільнити предмет від обтяжень.

Необхідно враховувати, що право довірчої власності, як спосіб забезпечення виконання зобов'язання, було запроваджено в законодавство України як альтернативу заставі у кредитних (або позикових) відносинах. Тому буде доцільним порівняти зазначені способи забезпечення виконання зобов'язання, виходячи із функцій, які їм властиві.

Потенційна можливість застосування способів забезпечення виконання зобов'язання є стимулом до належного виконання обов'язків боржником, що свідчить про виконання зазначеними способами стимулюючої (превентивної, запобіжної) функції.

Стимулююча функція властива всім способам забезпечення виконання зобов'язання. Її сутність проявляється у забезпеченні належного виконання зобов'язання, а звернення

стягнення на майно (якщо спосіб забезпечення полягає у резервуванні певного майна) має потенційний характер, що стимулює боржника до виконання основного зобов'язання.

Застосування певних способів забезпечення виконання зобов'язання надає кредитуру можливість захистити свої права, отже, у даному разі можна говорити про захисну (компенсаційну, відновлювальну) функцію. Підставою для реалізації способів забезпечення виконання зобов'язання є невиконання або неналежного виконання останнього.

Так, у заставних правовідносинах кредитор (заставодержатель) має право у випадку невиконання боржником (заставадавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, задовольнити свої вимоги за рахунок заставленого майна [4, ст. 572]. Отже, реалізувати заставне право кредитор може лише у випадку порушення боржником основного зобов'язання.

Право довірчого власника звернути стягнення на об'єкт довірчої власності також пов'язане з порушенням основного зобов'язання боржником [4, ст. 597⁷]. Проте, право кредитора звернути стягнення на майно боржника можливо реалізувати також за обставин, які не пов'язані із добросовісністю боржника. Так, довірчий власник зобов'язаний звернути стягнення на об'єкт довірчої власності у разі: 1) державної реєстрації рішення про припинення юридичної особи – боржника за основним зобов'язанням або довірчого власника; 2) прийняття судом постанови про визнання боржника за основним зобов'язанням або довірчого власника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури; 3) смерті боржника за основним зобов'язанням, визнання його недієздатним або померлим [4, ст. 597⁷].

Отже, боржник, виконуючи свої обов'язки належним чином (добросовісний боржник), набуває ризиків обов'язкового звернення стягнення на об'єкт довірчої власності через прийняття кредитором рішення про припинення своєї діяльності або через порушення проти кредитора процедури банкрутства.

З огляду на те, що ст. 597⁷ ЦК України закріплює можливість кредитора звернути стягнення на майно боржника за підстав, які не охоплюються поняттям порушення зобов'язання, можна стверджувати, що довірча власність має властивості, які не є характерними для способів забезпечення виконання зобов'язання. Зазначене дозволяє стверджувати, що довірча власність не відповідає сутності забезпечувальних зобов'язань.

Крім того, аналізуючи перелік підстав, які встановлені у ст. 597⁷ ЦК України, ми дійшли висновку, що право кредитора на звернення стягнення законодавець пов'язує із настанням умов, які, або частково, або виключно можуть залежати від однієї із сторін. Умова, яка залежить виключно від однієї із сторін, називається потестативною (*condicio potestativa*, від *potestas* – влада), а умова, яка залежить від контрагента частково або навіть переважно, у континентально-європейській традиції називається змішаною [10, с. 155]. Зваженого підходу до вирішення проблем, пов'язаних з інститутом потестативних умов, на сьогоднішній день не вироблено. З огляду на те, що наявність потестативних умов може призводити до розбалансування цивільно-правових відносин, ми поділяємо позицію вчених, які наполягають на забороні потестативних умов і тих змішаних умов, в яких участь контрагента має переважний характер [11].

У Німеччині, наприклад, на законодавчому рівні заборонені подібні умови у правочинах з відчуження права власності на земельні ділянки (абз. 2 § 925 Цивільного кодексу Німеччини), що пояснюється заборонаю на невизначеність у сфері нерухомості [12].

Вважаємо, що умова, закріплена у пп. 1 п. 1 ст. 597⁷ ЦК України щодо державної реєстрації рішення про припинення юридичної особи – боржника за основним зобов'язанням або довірчого власника, в якості підстави для обов'язкового звернення стягнення на майно, є такою, що відповідає ознакам потестативної, а її реалізація може призводити до дисбалансу прав суб'єктів зобов'язальних правовідносин.

Щодо порядку звернення стягнення на майно, то, на відміну від застави (іпотеки), в рамках якої звернення стягнення може відбуватися як у судовому, так і у спрощеному порядку, за виконавчим написом нотаріуса [13, ст. 41], механізм звернення стягнення

на майно, що перебуває у довірчій власності, реалізується у спрощеному порядку, шляхом його продажу довірчим власником будь-якій особі – покупцеві.

Запровадивши механізм реалізації довірчим власником звернення стягнення на об'єкт довірчої власності, законодавець закріплює можливість боржника реалізувати своє право переважної купівлі об'єкта довірчої власності. При цьому, згідно зі ст. 597⁸ ЦК України, умовою набуття переважного права боржника є внесення грошової суми на депозитний рахунок нотаріуса. Зазначене положення є свідченням порушення принципу рівності учасників цивільних правовідносин, оскільки у даному разі боржник обмежений у виборі варіантів своїх дій, у порівнянні з будь-якими іншими набувачами, які можуть придбавати майно та обирати будь-який інший спосіб розрахунку, ніж внесення грошової суми на депозитний рахунок нотаріуса. Ситуація ускладнюється тим, що боржникові надається лише п'ять днів для внесення суми на депозитний рахунок нотаріуса, від дня отримання повідомлення про продаж об'єкту довірчої власності. За правилами Глави 21 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затв. Наказом Міністерства юстиції України № 296/5 від 22 лютого 2012 р. (далі – Порядок), передача грошей або цінних паперів у депозит нотаріуса проводиться за місцем виконання зобов'язання. При цьому документом, що підтверджує внесок боржника, є квитанція, яка видається нотаріусом на підставі виписки з рахунків, що свідчать про надходження відповідних сум [14].

Аналіз норм зазначеного Порядку свідчить про те, що, передбачений ст. 597⁸ ЦК України строк для реалізації боржником права переважної купівлі об'єкта довірчої власності є занадто обмеженим. За диспозитивним правилом ст. 532 ЦК України, місцем виконання грошового зобов'язання, якщо кредитором є юридична особа, є її місцезнаходження на момент виникнення зобов'язання. Отже, прибуття боржника у місце виконання зобов'язання, надання необхідних документів нотаріусу, перерахування грошових коштів та їх наступне зарахування на відповідний рахунок може тривати більше, ніж п'ять днів.

Згідно з ч. 3. ст. 597⁸ ЦК України ціна продажу об'єкта довірчої власності встановлюється довірчим власником одноособово та не може бути меншою за мінімальну ціну, повідомлену боржникові (користувачеві, довірчому засновникові) [4]. Згідно з ч. 4 ст. 597⁸ ЦК України сума перевищення ціни продажу об'єкта довірчої власності над розміром заборгованості боржника перед довірчим власником сплачується довірчим власником довірчому засновнику, якщо інше не передбачено договором про встановлення права довірчої власності [4].

Вважаємо, що одноосібне встановлення ціни продажу об'єкта довірчої власності не узгоджується з нормами Закону України від 12 липня 2001 р. «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» про обов'язкове проведення оцінки майна [15]. Також реалізація норм ст. 597⁸ ЦК України може призводити до порушення прав боржника у частині невідповідності ціни продажу дійсній вартості активу, оскільки кредитор зацікавлений швидше продати актив за ціною, яка дорівнює боргу, тому що всі грошові кошти, що перевищують вказану суму, йому доведеться повернути боржникові.

Досліджуючи фідуціарні конструкції, А. Г. Карапетов зазначає, що у подібних ситуаціях кредитор має фідуціарні обов'язки перед боржником. Якщо буде доведено, що кредитор міг продати предмет забезпечення дорожче, боржник може претендувати на стягнення більшої суми [11]. Не висуваючи принципових заперечень щодо наведеної позиції А. Г. Карапетова, зазначимо, що правове регулювання відносин довірчої власності буде ефективнішим, якщо взагалі унеможливити ситуацію, за якої ціна продажу не буде відповідати реальній вартості активу. Забезпечити це можливо шляхом встановлення обов'язкової оцінки майна, яке відчужується довірчим власником.

Висновки і пропозиції. Закріплення в Главі 49 ЦК України права довірчої власності як способу забезпечення виконання зобов'язань і пряме врегулювання відповідних суспільних відносин нормами нового § 8 «Довірча власність» вважаємо недостатньо ви-

важеним кроком законодавця, оскільки зазначений інститут, у тому вигляді, в якому він постає у чинному ЦК України, сприймається як штучне утворення, що існує відокремлено від інших способів забезпечення виконання зобов'язання.

На нашу думку, необхідно виключити положення про право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання із Глави 49 ЦК України, відредагувати їх (з врахуванням висловлених у даній статті зауважень) і розмістити у Главі 71 ЦК України «Позика. Кредит. Банківський вклад». Тим більше, що ст. 597¹ «Право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання за кредитним договором» прямо вказує на сферу застосування відповідних норм.

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні : Закон України від 20.09.2019 р. № 132-IX. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-20 (дата звернення: 14.04.2020).
2. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18 (дата звернення: 14.04.2020).
3. Директива 2002/47/ЄС Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу стосовно механізмів застосування фінансової застави від 06.06.2002 р. № 2002/47/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_502 (дата звернення: 14.04.2020).
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 14.04.2020).
5. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15 (дата звернення: 14.04.2020).
6. Усманова Е. Р. Титульное обеспечение гражданско-правовых обязательств: дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. М., 2017. 152 с.
7. Бевзенко Р. С. Титульное обеспечение и доктрина акцессорности. Об обеспечении обязательств: сборник статей к 50-летию С. В. Сарбаша. М.: ИЦЧП им. С. С. Алексеева при Президенте РФ. 2017. С.43-69.
8. Винобер К. А. Залог движимости и обеспечительная передача собственности в банковской практике России и Германии. Сибирский юридический вестник. 2011. № 1 (52). С. 135-141.
9. Зикун И. И. Конструкция титульного обеспечения в гражданском праве: основные проблемы. Вестник гражданского права. 2016. Том 16. № 2. С. 37-78.
10. Бахтина А. И., Подшивалов Т. П. Критерии допустимости потестативных условий сделки в гражданском праве. Известия вузов. Правоведение. 2012. № 5 (316). С. 154-169.
11. Карапетов А. Титульное обеспечение vs Кредитование под залог. Закон. ру – первая социальная сеть для юристов. URL: https://zakon.ru/blog/2018/7/9/ (дата обращения: 14.04.2020).
12. Palandt Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. 72. Aufl. С.Н. Beck, 2013. § 925. Rn. 19 (S. 1510). Цит. по: Сарбаш С. В. Обеспечительная передача правового титула. Вестник гражданского права. 2008. Т. 8. № 1. С. 7-93.
13. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 №898-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15 (дата звернення: 14.04.2020).
14. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12 (дата звернення: 14.04.2020).
15. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14 (дата звернення: 14.04.2020).

References

1. Law of Ukraine about the introduction of the amendment before the legislative acts of Ukraine in order to stimulate the investment in Ukraine № 132-IX (2019 September 20). URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-20 [in Ukrainian].
2. Law of Ukraine about ratification It's good for the association between Ukraine, from one side, that of the European Union, the European Union, from atomic energy and the other Member States, from the other parties № 1678-VII (2014 September 16). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18 [in Ukrainian].
3. Directive of the European Parliament and for the sake of the European Union Strictly Mechanisms of the Financial Statements № 2002/47/EU (2002 June 06). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_502.
4. Civil Code of Ukraine № 435-IV (2003 January 16). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15 [in Ukrainian].

5. Law of Ukraine on state registration of real rights to real estate and their encumbrances № 1952-IV (2004 July 01). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15> [in Ukrainian].
6. Usmanova, E. R. (2017) Title support of civil obligations. Candidate's thesis. Moscow [in Russian].
7. Bevzenko, R. S. (2017) Title support and accessory doctrine. Ob obespechenii objazatel'stv: Sbornik statej k 50-letiju S.V. Sarbasha, 43-69. [in Russian].
8. Vinober, K. A. (2011) Pledge of movability and security transfer of property in the banking practice of Russia and Germany. Sibirskij juridicheskij vestnik. 1 (52) [in Russian].
9. Zikun, I. I. (2016) Title support design in civil law: major issues. Vestnik grazhdanskogo prava. 16 (2) [in Russian].
10. Bahtina, A. I., Podshivalov, T. P. (2012) Admissibility criteria for test conditions in civil law. Izvestija vuzov. Pravovedenie. 316 (5) [in Russian].
11. Karapetov, A. (2018) Title collateral vs Secured lending. Zakon. ru – pervaya sotsial'naya set' dlya yuristov. URL: <https://zakon.ru/blog/2018/7/9> [in Russian].
12. Beck, C. H. (2013) Palandt's Kommentar zum Burgerlichen Gesetzbuch. 72. Aufl., § 925. Rn. 19 (S. 1510). quoted by Sarbash S.V. (2008) Title transfer. Vestnik grazhdanskogo prava. 8 (1) [in Russian].
13. Law of Ukraine about a mortgage № 898-IV (2003, June 05). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15> [in Ukrainian].
14. Order of the Ministry of Justice On approval of the Procedure of committing notarial acts by notaries of Ukraine. (2012, February 22), 282/20595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12> [in Ukrainian].
15. Law of Ukraine on valuation of property, property rights and professional valuation activity in Ukraine (2001, July 12), № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 15.04.2020 р.

И. С. Канзафарова, докт. юрид. наук, профессор,
Заслуженный юрист Украины, заведующая кафедрой
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Кафедра гражданско-правовых дисциплин
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина
e-mail: ilona-stanislav@ukr.net

М. С. Федорко, старший преподаватель
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Кафедра гражданско-правовых дисциплин
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина
e-mail: marinaelhan@gmail.com

ПРАВО ДОВЕРИТЕЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ КАК СПОСОБ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИСПОЛНЕНИЯ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА В ГРАЖДАНСКОМ ПРАВЕ УКРАИНЫ

Резюме

Введение юридической конструкции доверительной собственности в качестве способа обеспечения исполнения обязательства в гражданское право Украины было осуществлено во исполнение обязанностей, принятых на себя Украиной в рамках Соглашения об ассоциации между Украиной, с одной стороны, и Европейским Союзом, Европейским Сообществом по атомной энергии и их государствами-членами, с другой стороны, в частности – относительно имплементации Директивы 2002/47/ЕС Европейского Парламента и Совета Европейского Союза, в которой определены механизмы финансового обеспечения, базирующиеся на полной передаче собственности на финансовое обеспечение.

Учитывая евроинтеграционные стремления Украины, закрепление в главе 49 ГК Украины, которая называется «Обеспечение исполнения обязательств», такого способа обеспечения исполнения обязательств, как право доверительной собственности, является, безусловно, важным событием. Однако, если оценить его с позиций теории гражданского права в целом и обязательственного права в частности, целесообразность введения такого института вызывает определенные сомнения, а сам факт введения порождает вопросы, поиск ответов на которые осуществляется в рамках данного исследования.

Целью статьи является определение особенностей права доверительной собственности как одного из способов обеспечения исполнения обязательства в гражданском праве Украины.

Для достижения указанной цели авторы анализируют юридическую конструкцию доверительной собственности с позиций цивилистического учения о вещных и обязательственных правах, изучают специфику правоотношений, возникающих в случае заключения договора об установлении доверительной собственности (в соответствии с предписаниями § 8 Главы 49 ГК Украины), определяют проблемные аспекты правового регулирования соответствующих общественных отношений.

Ключевые слова: право доверительной собственности, способы обеспечения исполнения обязательства, титульное обеспечение исполнения обязательства, залог, фидуциарные отношения.

I. S. Kanzafarova, Doctor of Jurisprudence, Professor,
Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department
Odesa I. I. Mechnikov National University
The Department of Civil Law Disciplines
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: ilona-stanislav@ukr.net

M. S. Fedorko, Senior Lecturer
Odesa I. I. Mechnikov National University
The Department of Civil Law Disciplines
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: marinaelhan@gmail.com

THE TRUST PROPERTY LAW AS A WAY TO ENSURE FULFILLMENT OF OBLIGATIONS IN THE CIVIL LAW OF UKRAINE

Summary

The introduction of the legal design of trust property as a way of ensuring the fulfillment of the obligation in the civil law of Ukraine was carried out to fulfill the obligations assumed by Ukraine under the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Commonwealth for Atomic Energy and their member States, on the other, in particular – the Implementation of the Directive 2002/47/EU of the European Parliament and the Council of the European Union, which defines financial security arrangements that are based on the full transfer of ownership of financial security.

Taking into account the European integration aspirations of Ukraine, the consolidation in Chapter 49 of the Civil Code of Ukraine, which has the name «Enforcement of the Obligation» of such a method of enforcement of the obligation as the trust property law is certainly an important event. However, in terms of civil law theory in general and compulsory law in particular, the feasibility of such an institution raises some doubts, and the fact of the institution raises questions, the answers to which are being sought within the framework of the study. The purpose of the article is to define the characteristics of the trust property law as one of the ways to ensure compliance with the obligation in the Civil Law of Ukraine.

In order to achieve this goal, the authors analyze the legal design of trust property from the point of view of the public teaching on real and binding rights, study the specifics of legal relations that arise in the case of the conclusion of a contract on the establishment of trust property (in accordance with the requirements of § 8 of Chapter 49 of the Civil Code of Ukraine), and identify problematic aspects of the legal regulation of the relevant social relations.

In the article it is proved the conclusion that individual pricing of sale of an object of confidential property will not be coordinated with the provisions of the Law of Ukraine «On the Assessment of Property, Property Rights and Professional Estimated Activity in Ukraine» (regarding instructions of rather obligatory evaluating property). It is also noted that the implementation of the provisions of article 597⁸ of the Civil Code of Ukraine may lead to violation of the debtor's rights in terms of non-conformity with the sale price of the actual

value of the asset, as the creditor is interested in selling the asset more quickly at a price that is equal to the debt, because everything that is above that, it will have to return the debtor.

In addition, the article deals with issues related to the mechanism of enforcement by the trustee of the claim on the object of trust. In particular, the content of article 597⁸ of the Civil Code of Ukraine is analyzed, according to which condition of acquisition by the debtor of the right of overwhelming purchase of the object of trust is payment of a monetary amount to the deposit account of the notary. The establishment of such a rule in the Civil Code of Ukraine causes an unequal position of the debtor with respect to any other buyers who can acquire property and choose any other method of calculation than the deposit amount in the deposit account of the notary.

The situation is complicated by the fact that the debtor is granted only 5 days (from the date of receipt of the message on sale of the object of trust) to pay the amount to the deposit account of the notary.

Keywords: trust property law, methods of ensuring fulfillment of the obligation, title security of fulfillment of the obligation, pledge, fiduciary relations.